

Podpora nadání jakožto dynamický model

DVORNÍ RADOVÁ

DR. MATHILDE ZEMAN

PODPORA NADÁNÍ

Podpora nadání, podpora nadaných, podpora mimořádně nadaných, nedostatečně orientovaná podpora nadaných, být nadaný, stát se nadaným...

Pojmové dilema - existuje z něho východisko?

V zásadě vychází věda z toho, že existují NADÁNÍ, která jsou podporována, popř. mají být podporována – nadání se přitom uskutečňuje jako HYPOTETICKÝ KONSTRUKT (→ abstraktní pojem), realizuje se u, popř. v dítěti/mladistvém/dospělém.

Podpora nadání ↔ podpora nadaných.

Pojem dále zahrnuje tu skutečnost, že existují RŮZNÁ nadání a že tato nadání mohou mít také RŮZNÉ STUPNĚ PROJEVŮ – všechna nadání se vždy aktualizují nepřetržitě, souvisle.

Vědecké studie až současnosti (TERMAN, 1954; TAYLOR, 1978; HELLER, 2001) uvádějí k této problematice příklady:

Kognitivní nadání (→ oblast intelektuální)

- jazykové nadání,
- matematické nadání,
- přírodovědné nadání,
- rychlost při zpracování informací
- .
- .
- .
- .

sociální nadání

- spolupráce,
- schopnost prosadit se,
- schopnost empatie
- .
- .
- .

motorika

- jemná motorika,
- hrubá motorika,
- rychlost prstů,
- koordinace ruka – noha,
- rychlost reakce
- .
- .
- .

Není možné podat vyčerpávajícím způsobem výčet všech druhů nadání, která existují, která jsou viditelná, slyšitelná, která lze cítit nebo která se projevují nějakým jiným způsobem. Také neexistují pouze nadání, která odpovídají vyučovacím předmětům, nýbrž dovednostem, jako je nadání řešit konflikty, dar řeči, dar moudrosti...

Tyto příklady dokládají, že:

- existuje mnoho RŮZNÝCH NADÁNÍ, která se – jak bylo řečeno - diferencují do svazku JEDNOTLIVÝCH FAKTORŮ NADÁNÍ.

Ve všech vědeckých pracích jsou popisována NADÁNÍ také jako DOVEDNOSTI, KOMPETENCE, popř. vena vyšší obecné rovině jako FAKTORY OSOBNOSTI (→ charakteristické znaky osobnosti, HELLER, 2001):

Každý člověk tedy vlastní nejrůznější charakteristické znaky osobnosti, které se projevují zcela individuálně – a které mají být podporovány.

V tomto kontextu nyní okamžite vyvstává otázka **PODPOROVATELNOSTI** nadání ($\leftrightarrow$ osobnostní faktory). Otázka, jakou roli hraje vztah mezi dispozicemi a prostředím, prostupuje badatelskou tradicí již více než sto let.

Ve výzkumných výsledcích, které se nejnověji vyjadřují k tomuto problému, (mezi jinými PLOMIN, 1994; SCHNEIDER, 1992; SCARR & Mc CARTNEY, 1983; ROTH, 1976), se potvrzuje diferencovaná vzájemná souvislost mezi genetickými dispozicemi ($\rightarrow$ vývojovými potenciály) prostředím:

Osobnostní faktory ($\rightarrow$ nadání) je nutno podporovat.

V jaké míře se daří být vystaven k určitým podpurným opatřením závisí mezi jinými na vzájemné závislosti mezi jednotlivými osobnostními faktory ($\rightarrow$ nadání), individuálním prostředím a určitým okamžikem.

Současně také platí: Nelze předložit žádné vědecké nálezy / studie, které potvrzují hierarchii významů (např. upřednostňování tvůrčí dovednosti před jazykovým nadáním, poznání před sociálním nadáním...)

Můžeme proto učinit následující závěr:

Podpora nadání $\leftrightarrow$

Podpora osobnosti $\leftrightarrow$

Podpora osoby $\leftrightarrow$

Individualizace

A tedy: **PODPORA** probíhá na **RŮZNÝCH KONTINUÍCH** jednotlivých rozdílných faktorů osobnosti ($\rightarrow$ nadání)

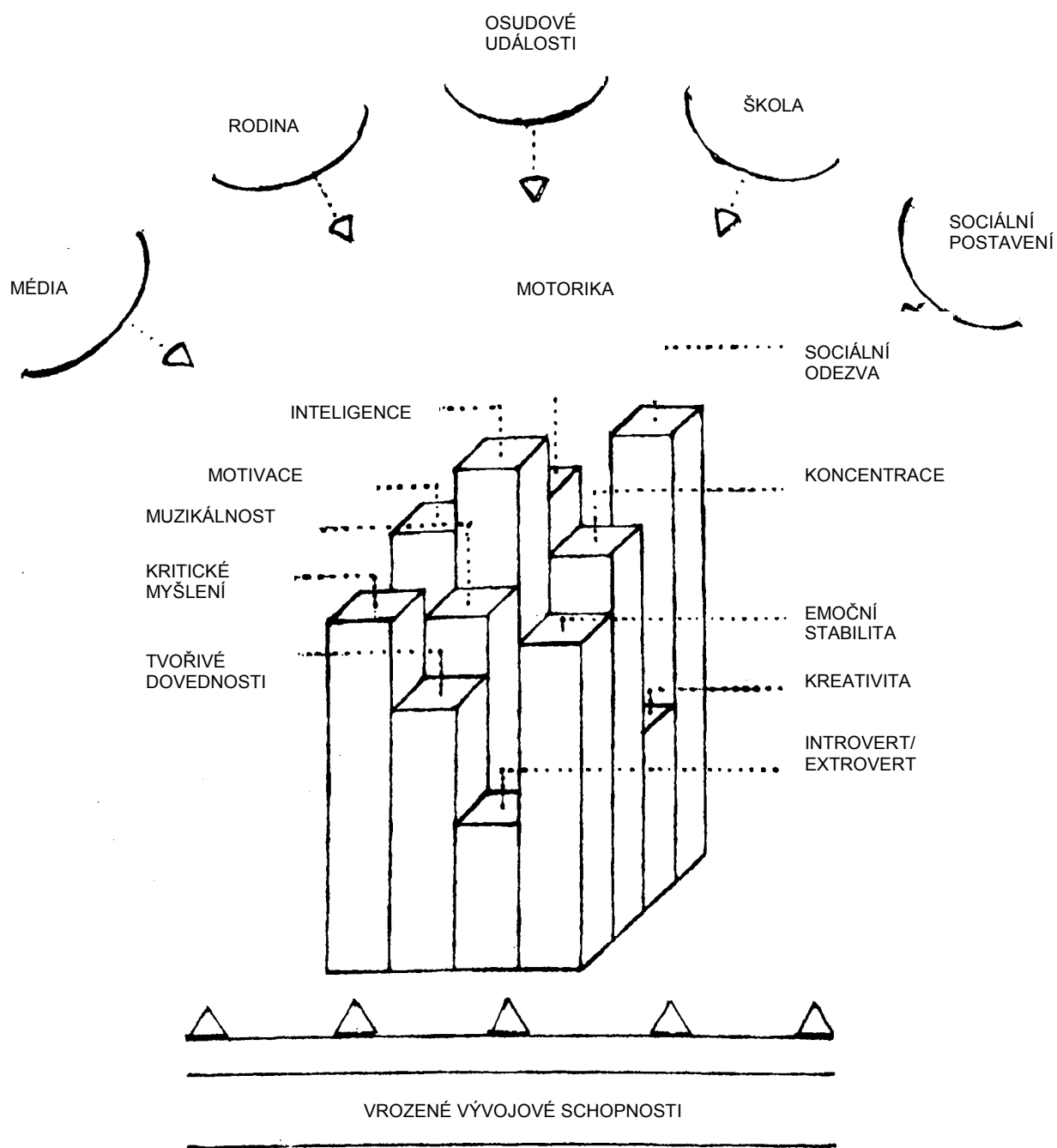
Každé dítě potřebuje prostředí, které mu umožňuje realizovat svůj veškerý individuální, intelektuální, sociální, umělecký a jiný potenciál. Z toho vyplývá pro školu povinnost zajistit pro naše děti odpovídající rozmanitou diferenciovanou nabídku.

Grafické znázornění realizace nadání jakožto dynamického modelu najdete na samostatné straně.

LANDAU, E., 1990 a 2001 formuluje takzvanou „**kreativní výchovnou psychologii**“:

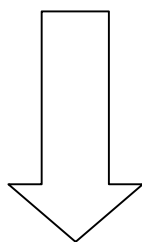
- individualita namísto konformismu,
- od známého k neznámému,
- radost z průběhu a ne z výkonu,
- otázky namísto odpovědí,
- mezipředmětové, ne úzce kategorické myšlení,
- škola hrou,
- sociální a ne individualistické myšlení.

MODEL REALIZACE NADÁNÍ (Zeman M., 1998, 2001)

Opatření pro
PODPORU NADÁNÍ

- **individualizace ve výuce,**
- **nepovinná cvičení / volitelné předměty,**
- **soutěže a olympiády,**
- **aplikace odpovídajících vyučovacích metod (otevřené učení, reformní pedagogika),**
- **těžiště ve školní profilaci,**
- **vlastní třídy/vlastní školy,**
- **mimoškolní aktivity,**
- **právní možnosti.**

◆ **urychlení**

◆ **obohacení**

◆ **vyčlenění**

PODPORA NADÁNÍ

PODPORA NADÁNÍ

Které dovednosti a kompetence,
které silné a slabé stránky
má jednotlivé dítě / žák
a na kterém typu školy
najde dítě / žák
nejlepší prostředí pro učení?

PODPORA NADÁNÍ

PODPORA NADÁNÍ

Literatura

- BARRON, F. & HARRINGTON, D.M. (1981):
Creativity, intelligence and personality. Annual Review Psychology, 32
- BLOOM, B. (1985):
Developing talent in young people. Ballantine, New York
- HELLER, K. (2001):
Hochbegabung im Kindes- und Jugendalter, Hogrefe, Göttingen
- LANDAU, E. (1990):
Mut zur Begabung, Ernst Reinhard Verlag, München, Basel
- LANDAU E. (2001):
Vortrag auf dem 4. Weltkongress des „World Council for gifted and talented children“, Barcelona
- OERTER, R. & MONTADA, L. (Hrsg.), (1995):
Entwicklungspsychologie (3. Aufl.), Beltz, Weinheim
- PLOMIN, R. (1994):
Genetics and experience. The interplay between nature and nurture. American Psychologist, 44
- ROTH, H. (1976):
Begabung und Lernen, Klett-Verlag, Stuttgart
- SCARR, S. & CARTNEY, K. (1983):
How people make their own environments: A theory of genotype – environment effects. Child Development, 54
- SCHNEIDER, W. (1992):
Zur Relevanz kognitiver und nicht kognitiver Voraussetzungen. In E.A. Hany & H.Nickel (Hrsg.): Begabung und Hochbegabung. Theoretische Konzepte, empirische Befunde, praktische Konsequenzen, Huber, Bern
- TAYLOR, C.W. (1978):
How many types of giftedness can your program tolerate? Journal of Creative Behaviour, 12
- TERMAN, L.M. (1954):
The discovery and encouragement of exceptional talent. In: Barbe, W. & Renzulli, I. (Eds): Psychology and education of the gifted (3rd ed), Irvington, New York

WEINERT, F.E. (1992):

Wird man zum Hochbegabten geboren, entwickelt man sich dahin oder wird man dazu gemacht? In: Hany, E.A. & Nickel, H. (Hrsg.): Begabung, Huber, Bern

WEINERT, F.E. & HELMKE, A. (Hrsg.), (1997):

Entwicklung vor, während und nach der Grundschulzeit. In: Weinert, F. & Helmke, A. (Hrsg.): Entwicklung im Grundschulalter. Beltz, Weinheim

WINNER, E. (1998):

Hochbegabt, Klett-Cotta, Stuttgart

Konference a kongresy

- Podpora nadání
Konference odborníků, dokumentace Spolkového ministerstva školství, kultury a sportu, 1984
- Nadání našich dětí, jak je rozpoznat a podporovat?
Přípis ministerstva školství a kultury, Spolkové ministerstvo **Gehrer**
- Jak rozpoznat nadání a jak je podporovat – Kongres 2000 Spolkového ministerstva pro vědu a kulturu a Centra pro podporu nadaných a výzkumu nadání v Salzburku
- **4. celosvětový kongres** World Council for gifted and talented children **2001** v Barceloně

*Není možné poručit větru, kam má vát,
Ize však připravit plachtu.
(Staré námořnické přísloví)*